

تاریخ فلسفه

از آغاز تا امروز

ویلیام ساهاکیان

ترجمه‌ی
حمیدرضا بسحاق

www.ketab.ir

سرشناسه: ساهاکیان، ویلیام

Sahakian, William

عنوان و نام پدیدآور: تاریخ فلسفه از آغاز تا امروز / ویلیام ساهاکیان؛ ترجمه‌ی حمیدرضا، مترجم

مشخصات نشر: تهران: نشر چشمه، ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: ۵۴۴ ص

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۱-۰۵۴۴-۲

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان: History of philosophy: from the earliest times to the present, c1968

موضوع: فلسفه -- تاریخ

Philosophy -- History: موضوع

موضوع: فلسفه

Philosophy: موضوع

شناسه‌ی افزوده: بسحاق، حمیدرضا، ۱۳۴۹، مترجم

رده‌بندی کنگره: BV۵

رده‌بندی دیویی: ۱۰۹

شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۵۸۷۵۴۹۵

رده‌بندی نشر چشمه: علوم انسانی - فلسفه

تاریخ فلسفه
از آغاز تا امروز
ویلیام ساهاکیان
ترجمه‌ی حمیدرضا بسحاق

ویراستار: حسن مرتضوی
مدیر هنری: مجید عباسی
همکاران آماده‌سازی: ناهید شادیده، کیمیا ادریسی
ناظران تولید: میثم باقری، امیرحسین نخجوانی
لیتوگرافی: باختر
چاپ: تاجیک
تیراز: ۷۵۰ نسخه
چاپ اول: زمستان ۱۳۹۸، تهران
طرفی چاپ: یوسف امیرکیان
حق چاپ و انتشار محفوظ و مخصوص نشر چشمه است.
هرگونه اقتباس و استفاده از این اثر، مشروط به دریافت اجازه‌ی کتبی ناشر است.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۱۱-۰۱۱-۰۱۱

دفتر مرکزی نشر چشمه: تهران، کارگر شمالی، تقاطع بزرگراه شهید گمنام، کوچه‌ی چهارم، پلاک ۲.
تلفن: ۸۸۳۳۳۶۰۰ — کتابفروشی نشر چشمه‌ی کریم خان: تهران، خیابان کریم خان زند، نبش میرزای
شیرازی، شماره‌ی ۱۰۷. تلفن: ۸۸۹۰۷۷۶۶ — کتابفروشی نشر چشمه‌ی کوروش: تهران، بزرگراه ستاری
شمال، نبش خیابان پیامبر مرکزی، مجتمع تجاری کوروش، طبقه‌ی پنجم، پلاک ۱۰۰. تلفن: ۴۴۹۷۱۹۸۸ —
کتابفروشی نشر چشمه‌ی آرن: تهران، شهرک قدس (غرب)، بلوار فرحزادی، نرسه به بن‌بست، پایش، خیابان
حافظی، نبش خیابان فخارمقدم، مجتمع تجاری آرن، طبقه‌ی ۲. تلفن: ۴۵۵ — کتابفروشی
نشر چشمه‌ی بابل: بابل، خیابان شریعتی، روبه‌روی شیرینی‌سرای بابل. تلفن: ۷۱ —
کتابفروشی نشر چشمه‌ی کارگر: تهران، کارگر شمالی، تقاطع بزرگراه شهید گمنام، کوچه‌ی چهارم، پلاک ۲.
تلفن: ۸۸۳۳۳۶۰۰ — کتابفروشی نشر چشمه‌ی پریس: تهران، خیابان پاسداران، نبش ستان یک،
مجتمع پریس، طبقه‌ی دوم. تلفن: ۹۱۰۱۲۵۸ — کتابفروشی نشر چشمه‌ی دلشدگان: مشهد،
بلوار وکیل آباد، بین وکیل آباد ۱۸ و ۲۰ (بین هفت‌تیر و هنرستان)، پلاک ۳۸۶. تلفن: ۳۸۶۷۸۵۷ (۰۵۱)

www.cheshmeh.ir

cheshmehpublication

cheshmehpublication

تلفن پخش کتاب چشمه: ۷۷۷۸۸۵۰۲

فهرست

۱۳

مقدمه‌ی مترجم

۱۷

درباره‌ی نویسنده

۱۹

مقدمه

۲۳

فصل ۱

مسئله‌ی ما: فیلسوفان میلئوس

طالع / ۴

آناکسیمنندر / ۵

آناکسیمنس / ۲۶

۲۸

فصل ۲

مسئله‌ی اینهمانی و تغییر: فلسفه‌ها، متضاد هراکلیتوس و التاییان

کسنوفانس: مکتب الاهیاتی التایی / ۲۸

هراکلیتوس افسوسی / ۳۱

پارمنیدس: مکتب مابعدالطبیعی التایی / ۳۲

زنون: مکتب دیالکتیکی التایی / ۳۵

ملیسوس اهل ساموس / ۳۹

کثرت‌انگاران مابعدالطبیعی / ۳۹

امپدوکلس آکراگاسی / ۴۰

آناکساگوراس کلازمنایی / ۴۲

لوکیپوس آبدرای / ۴۴

دموکریتوس آبدرای / ۴۵

فیثاغوریان: فلسفه‌ی ریاضی / ۴۹

فیلولائوس و فلسفه‌ی فیثاغوری / ۵۱

۵۴

فصل ۳

مسئله‌ی انسان: از سوفیست‌ها تا افلاطون

- سوفیست‌ها / ۵۵
 پروتاگوراس آبدرای / ۵۷
 گرگیاس اهل لئونینی / ۵۹
 سقراط / ۶۲
 مکاتب کوچک سقراطی: چهار مکتب سقراطی / ۶۷
 مکتب رواقی: بی‌اعتنایی نسبت به درد و انفعال / ۷۲
 مکتب لذت‌انگاری: لذت به عنوان خیر اعلا / ۷۷
 مکتب اپیکوری: زندگی وقف لذت / ۸۱
 مکتب شک‌گرایی: تعلیق حکم / ۸۵
 مکتب التقاطی: ترکیبی از بهترین نظریات موجود / ۹۰

۹۲

فصل ۴

فلسفه‌ی نظام‌مند: افلاطون و ارسطو

- افلاطون / ۹۲
 ایده‌آل افلاطونی / ۹۳
 فلسفه‌ی دموکرات افلاطون / ۹۴
 نظریه‌ی اخلاق افلاطون / ۹۷
 فلسفه‌ی سیاسی افلاطون / ۱۰۰
 ارسطو / ۱۰۶
 منطق ارسطویی / ۱۰۷
 متافیزیک ارسطویی / ۱۱۱
 فلسفه‌ی دین ارسطویی / ۱۱۶
 اخلاق ارسطویی / ۱۲۰
 فلسفه‌ی اجتماعی و سیاسی ارسطو / ۱۲۵
 زیبایی‌شناسی ارسطو / ۱۲۸

۱۳۱

فصل ۵

مسئله‌ی دین

- سرچشمه‌های مکتب نوافلاطونی / ۱۳۳
 فلوپین / ۱۳۴
 مکتب‌های فلسفه‌ی آبای کلیسا / ۱۳۸
 اورینگن / ۱۴۰
 آگوستین قدیس / ۱۴۲

۱۴۸

فصل ۶

مکتب مدرسی

- مسائل فلسفه‌ی قرون وسطی / ۱۴۹
 گرایش نوافلاطونی: دوره‌ی اول فلسفه‌ی قرون وسطی / ۱۴۹
 جان اسکوتوس اریگنا / ۱۵۰
 قدیس آنسلم کانتربری / ۱۵۳
 روسلینوس: فلسفه‌ی نومیالیسم / ۱۵۶
 پی‌یر آبلار: تقدم عقل / ۱۵۸
 گرایش ارسطویی: دوره‌ی دوم فلسفه‌ی قرون وسطی / ۱۶۱
 توماس آکویناس قدیس: فلسفه‌ی خردگرایی / ۱۶۳
 جان دانز اسکوتوس: تقدم اراده / ۱۷۴
 ویلیام اوکامی / ۱۷۸
 نیکلاس کوزایی / ۱۸۲

۱۸۴

فصل ۷

فلسفه‌ی سیاسی

- فلسفه‌ی سیاسی: عصر رنسانس / ۱۸۶
 نیکولو ماکیاویلی / ۱۸۷
 سر توماس مور / ۱۸۹
 فرانسیس بیکن / ۱۹۱
 توماس کامپانلا / ۱۹۲
 توماس هابز / ۱۹۴
 قانون طبیعی و فلسفه‌ی علم / ۱۹۶
 فرانسیس بیکن / ۱۹۷
 روش علمی گالیله، کپلر و نیوتون / ۱۹۸

۲۰۱

فصل ۸

عقل‌گرایان قاره‌ای

- رنه دکارت / ۲۰۲
 راه‌حل‌های دکارتی‌ها / ۲۱۰
 بندیکت اسپینوزا / ۲۱۳
 گوتفرید ویلهلم لایبنیتس / ۲۱۹
 مکتب لایبنیتس / ۲۲۷

۲۲۹

فصل ۹

تجربه‌گرایان انگلیسی

- لادری گرابی مابعدالطبیعی جان لاک / ۲۳۰

ایده آلیسم مابعد الطبیعی جورج بارکلی / ۲۳۶
 شک گرای مابعد الطبیعی دیوید هیوم / ۲۴۰
 توماس رید و مکتب عقل سلیم / ۲۴۴
 فیلسوفان عصر روشنگری فرانسه / ۲۴۵
 اصحاب دایرة المعارف فرانسوی / ۲۴۶

۲۵۱

فصل ۱۰

ایده آلیسم آلمانی

ایده آلیسم استعلایی کانت / ۲۵۲
 ایده آلیسم ذهنی فیخته / ۲۶۵
 شلینگ، شیلر و شلایرماخر / ۲۷۰
 ایده آلیسم مطلق هگل / ۲۷۵
 مکتب فاشیستی / ۲۹۳
 آرتور شوپنهاور / ۲۹۶
 ادوارد هابان / ۳۰۱
 مکتب ناکانت و مکتب ماریورگ و بادن / ۳۰۷

۳۱۱

فصل ۱۱

فایده گرایی انگلیسی

جرمی بنتام / ۳۱۲
 جیمز میل / ۳۱۴
 جان استوارت میل / ۳۱۵
 هنری سیدجویک / ۳۲۰
 هاستینگز راشدال و جورج ادوارد مور / ۳۲۱

۳۲۳

فصل ۱۲

ناتورالیسم تکاملی

لامارک / ۳۲۴
 داروین / ۳۲۵
 هربرت اسپنسر / ۳۲۷
 فریدریش نیچه / ۳۳۰
 توماس هانری هاکسلی / ۳۳۳
 هانری برگسون / ۳۳۵
 ساموئل الکساندر / ۳۳۸

۳۴۶

فصل ۱۳

پوزیتیویسم کلاسیک

پوزیتیویسم کنت / ۳۴۷

پوزیتیویسم کلاسیک بعد از کنت / ۳۵۰

۳۵۳

فصل ۱۴

دیتریالیسم دیالکتیک

کمویسم مارکسی / ۳۵۳

مارکس و مارکسیست‌ها / ۳۵۴

نیکلای لنین / ۳۶۰

مانو سموتسکی / ۳۶۲

۳۶۵

فصل ۱۵

پراگماتیسم

چارلز ساندروز پیرس / ۳۶۶

ویلیام جیمز / ۳۷۰

جان دیویی / ۳۷۶

اف. سی. اس. شیلر / ۳۸۲

۳۸۴

فصل ۱۶

ایده‌آلیسم و پرسونالیسم

انقسام ایده‌آلیسم / ۳۸۴

پرسونالیسم / ۳۸۶

ایده‌آلیسم مطلق / ۳۹۸

نوایده‌آلیست‌های ایتالیایی / ۴۰۷

۴۱۰

فصل ۱۷

نورئالیسم و رئالیسم انتقادی

۴۲۴

فصل ۱۸

پوزیتیویسم منطقی

۴۳۵

فصل ۱۹

فلسفہ‌ی تحلیلی

فلسفہ‌ی کمبریج / ۴۳۶

فلسفہ‌ی آکسفورد / ۴۴۳

۴۴۷

فصل ۲۰

مکتب نومدرسی و نوتومیسم

۲۳ تر تومیسم / ۴۴۸

ژاک مارتین / ۴۵۳

اتین ژیلسون / ۴۵۸

۴۶۳

فصل ۲۱

پدیدارشناسی

فرانتس برنیر / ۴۶۴

ادموند هوسرل / ۴۶۶

ماکس شلر / ۴۷۳

نیکلای هارتمان / ۴۷۸

موریس مرلوپوتی / ۴۷۹

۴۸۳

فصل ۲۲

اگرستانسیالیسم

سورن کی‌یرکگور / ۴۸۴

مارتین هایدگر / ۴۹۲

ژان پل سارتر / ۴۹۸

۵۰۵

واژه‌نامه‌ی فارسی به انگلیسی

۵۲۳

نمایه

مقدمه‌ی مترجم

خواندن یک دوره‌ی خوب تاریخ فلسفه برای دانش‌پژوهان همه‌ی رشته‌های علمی امری لازم است و هر چند با مار ترجمه‌های خوب تاریخ فلسفه افزوده شود، بر دانش فلسفی فارسی‌ریزان مل افزاید. در این میان، جای خالی یک تاریخ فلسفه به زبانی نسبتاً ساده و بی‌طرف و در عین حال دقیق به‌خوبی مشهود بود و ترجمه‌ی اثر حاضر کوششی است در جهت پر کردن این جای خالی.

مترجم آثار فلسفی، افزون بر آگاهی ریانی، نیازمند داشتن تخصص در این زمینه است؛ باین حال، در سال‌های اخیر ترجمه‌ی متن فلسفی به فارسی گسترش یافته، اما دریغاً که برخی مترجمان این آسان‌پس‌ان که باید و شاید، از پس این کار خطیر برنیامده‌اند و نتیجه‌ی چنین «هاجری» همین است که برخی از این ترجمه‌ها برای اهل فن هم قابل فهم نیستند.

از این رو، تلاش مترجم کتاب حاضر آن بوده که ترجمه‌اش روان و قابل فهم باشد تا همگان بتوانند از آن بهره‌برند، هر چند آسان کردن متن فلسفی کاری است دشوار؛ زیرا فلسفه در ذات خود به‌هر حال قدری دشواری دارد. وانگهی، ساده کردن بیش از حد مفاهیم فلسفی به ابتذال می‌انجامد و گواهِش کتاب‌هایی است که در دهه‌های اخیر به اسم «فلسفه به زبان ساده» روانه‌ی بازار شده است.

درک فلسفه‌های گوناگون کاری است سخت و زمان‌بر. از این رو، در این کتاب با فیلسوفان مختلفی هم‌دلی برقرار کردم و سعی کردم آن‌ها را بفهمم و بعد ترجمه کنم.

همچنین در ترجمه‌ی اصطلاحات این کتاب، تا حد توان، از واژگان مأنوس و آشنای زبان‌های دیگر کمک گرفته‌ام و اصطلاحات ناآشنا و نارایج را به کار نبرده‌ام. دیگر این که در ترجمه‌ی اصطلاحات اصراری نداشته‌ام که حتماً معادل فارسی‌شان را بیاورم؛ زیرا این واژگان برای زبان خویشان وضع شده‌اند، نه زبان ما. بنابراین، در بسیاری موارد، واژگان اصلی را به کار برده‌ام (مانند دیالکتیک، ایده‌تیک، آکسیوماتیک، سینوپتیک، هیلوزنسیسم، سونالیسم) و ریشه‌های بسیاری از اصطلاحات دشوار را، که عمدتاً برگرفته از زبان‌های یونانی و لاتین‌اند، همراه با شرح آن‌ها در پانویس آورده‌ام و در همین جا از خواننده‌ی گرامی تقاضا می‌کنم، هنگام مواجهه با این اصطلاحات دشوار، به پانویس‌های مربوط به آن‌ها رجوع کند تا معنای‌شان را خوب دریابد.

همچنین اصراری نداشته‌ام در استفاده از کلمات و اصطلاحات، صرفاً یک معادل بیاورم؛ مثلاً، در صورت متن گاه خدا ناباوری و متافیزیک آمده و گاه الحاد و مابعدالطبیعه، زیرا واژگان مترادف به فراخور بافت با هم تفاوت‌های مشخصی دارند.

کتاب حاضر در کشورهای انگلیسی‌زبان، به ویژه آمریکا، کتاب درسی است. در این کتاب نویسنده، به زبانی ساده و بدون ابهام نظر شخصی، تاریخ فلسفه را از آغاز (طالس) تا زمان خودش (سارتر) نوشته است. کم‌تر کتاب تاریخ فلسفه‌ای می‌توان یافت که نویسنده‌ی آن نظر شخصی خود را بیان نکرده یا جهت‌گیری فکری خاصی نداشته باشد؛ نمونه از کتاب تاریخ فلسفه‌ی کاپلستون است که روایتی کاتولیکی از تاریخ فلسفه است و تاریخ فلسفه‌ی راسل که با رویکردی آنالیتیک (تحلیلی) نوشته شده است. اما در سراسر کتاب حاضر حتی یک نظر شخصی هم داده نشده و نویسنده بی‌طرفانه و بدون غرض اندیشه‌ی فیلسوفان را بیان کرده است. برای نشان دادن این بی‌طرفی کافی است اشاره کنیم که نویسنده خود فردی متدین بوده، اما فلسفه‌ی نیچه و مارکس را نیز هم‌دلانه توضیح داده است.

مطالب این کتاب از حواشی و اضافات کاملاً به دور است و نویسنده فقط به بیان اصول و مبانی اصلی نظریات فیلسوفان پرداخته است. گاه یک پاراگراف خلاصه‌ی یک کتاب است. در این کتاب بسیاری از مباحث و نظریه‌های مهم فیلسوفان ذکر شده که به برخی از آن‌ها در کتب مفصل فلسفی نیز، چندان که باید، توجهی نشده است.

در پایان لازم می‌دانم از آقای حسن مرتضوی که متن را به دقت خواندند و نکات مفیدی پیشنهاد کردند، و نیز از مسئولان و کارکنان انتشارات وزین نشر چشمه، که این کتاب را به زیور طبع آراستند، صمیمانه تشکر کنم.

پاییز ۱۳۹۷ خورشیدی